

MOVAR IKS

PN#27 KONSEKVENSVURDERING NITROGENFJERNING – KLIMA OG ØKONOMI

ADRESSE COWI AS

Kobberslagerstredet 2

Kråkerøy

Postboks 123

1601 Fredrikstad

Norway

TLF +47 02694

WWW cowi.com

INNHold

1	Innledning	2
2	Konsekvenser for klima	4
2.1	Metode, grunnlag og systemgrense	4
2.2	Resultater	8
3	Konsekvenser for økonomi	13
3.1	Metode og grunnlag	13
3.2	Resultater	14
4	Oppsummering	18
	BILAG 1 Grovdimensjonering alternative prosessløsninger	20
	BILAG 2 Investeringskostnader	26

PROSJEKTNR.

A207440

DOKUMENTNR.

20-NOT-214

VERSJON

V01

UTGIVELSESDATO

15.12.2020

BESKRIVELSE

PN27 Konsekvensvurdering
Nitrogenfjerning -
Klima og økonomi

UTARBEIDET

ERJO

KONTROLLERT

HVKR

GODKJENDT

HVKR

1 Innledning

I utkast til ny utslippstillatelse fra Fylkesmannen i Oslo og Viken (FM) har følgende krav til utslipp blitt satt opp:

Parameter	Krav			Dato*
	%	mg/l	kg/år	
Tot-P	93	-	3322	01.01.2026
BOF ₅	80	25	420188	01.01.2026
KOF _{cr}	85	125	706549	01.01.2026
Nitrogen	70	-	126047	01.01.2028

*Dato fra når kravet er gjeldende

I sin kommunikasjon med FM har MOVAR IKS (MOVAR) ikke fått signaler om at man ville få andre krav enn *Sekundærrensing* iht. forurensningsforskriftens §14.2 b), samt standardkrav til reduksjon av fosfor iht. §14.2 c). Som det kommer frem av tabellen ovenfor er kravene som er gitt i utkast til utslippstillatelse strengere enn minimumskravene i både §14.2 b) og c), samt at det i tillegg er satt krav til fjerning av nitrogen¹.

Kravet til reduksjon av nitrogen er satt 2 år senere enn de øvrige kravene, noe som teoretisk kan åpne for å drifte et anlegg i 2 år uten nitrogenfjerning. Planlegging og utbygging av nye rensetrinn vil ta om lag 5 år, uavhengig av hva slags rensekrav som settes.

Et avløpsrenseanlegg er komplekse prosessanlegg med mange gjensidige avhengigheter de ulike prosesstrinnene imellom. Når nye anlegg planlegges vil man derfor i all hovedsak måtte planlegge og utforme anlegget slik at man sikrer at alle krav tilfredsstilles. I denne sammenheng vil derfor nitrogenrensing være en integrert del av dette prosessanlegget, og løsninger med/uten nitrogenfjerning vil kunne medføre svært ulike utforminger og teknologiske alternativer. Teoretisk kan man "henge på" nitrogenfjerning i senere utbygging, men det vil være svært begrensende for MOVAR ved at man ikke står fritt til å kunne velge "Best Available Technology" (BAT), som også er et krav FM stiller. For alle praktiske formål vil derfor planlegging og utbygging frem til 01.01.2026 måtte inkludere løsninger som også vil ivareta nitrogenrensing. Dvs. FM's åpning for å vente 2 år med nitrogenfjerning vil ikke ha noen effekt i hva MOVAR må bygge.

MOVAR har bedt COWI om å utrede de nye kravene med hensyn til konsekvenser for klima og økonomi. Dette notatet redegjør derfor for klimamessige og økonomiske effekter av å gå fra forskriftens standardkrav til reduksjon av organisk stoff (sekundærrensing) og fosfor, til forhøyde krav til de samme parametrene + nitrogenrensing. I det etterfølgende gjøres sammenlignende vurderinger

¹ Det er satt krav til "Nitrogen". Denne parameteren er ikke presis, men det er rimelig grunn til å anta at man mener Tot-N slik det er definert i forurensningsforskriftens §11 – Vedlegg 2, pkt. 2.2.

av en utbygging for sekundærrensing mot et utvalg mulige løsninger som kan benyttes for å tilfredsstille krav til fjerning av nitrogen.

2 Konsekvenser for klima

2.1 Metode, grunnlag og systemgrense

For å evaluere hvilke konsekvenser det gir for klima å innføre nitrogenfjerning er det valgt å ta utgangspunkt i Norsk Vanns regneark for beregning av klimagassutslipp². Denne tar imidlertid ikke høyde for at man i vannbehandlingen kan ha ulike prosessløsninger som kan påvirke klimagassutslippene. Det er derfor gjort enkelte tilpasninger hvor konstanter og utslippsfaktorer også fra Svenskt Vatten Utveckling (SVU)³ og Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)⁴ er benyttet. Tilpasninger er gjort i forbindelse med utslipp av lystgass (N₂O) og metan (CH₄) knyttet til avløpsbehandling, samt metanutslipp fra faking. Disse faktorene er benyttet for disse utslippene:

<u>Faktor</u>	<u>Konstant</u>	<u>Enhet</u>
CH ₄ fra avløpsbehandling	0,0025	kg CH ₄ pr. kg KOF _{innløp}
N ₂ O fra avløpsbehandling	1,0	% av denitrifisert N
CH ₄ fra faking	0,5	% av produsert biogass

Norsk Vanns regneark hadde også en innebygget feil i beregning av nedbrytning av organisk stoff i råtnetanker, hvor det var forutsatt kun 27 % nedbrytning av flyktig tørrstoff (FTS). Dette er for lavt, og i våre beregninger i dette dokumentet er det forutsatt 65 % nedbrytning av FTS. Videre, forutsatte regnearket 70 % FTS av TS, som også er relativt lavt for biologisk/kjemisk slam. Siden noen av prosessene er med og noen uten bio-P vil det være forskjell i forventet FTS (pga. andel kjemisk slam). Det er derfor forutsatt 75 % FTS av TS for slam fra anlegg med "normal" kjemisk felling og 80 % FTS av TS for slam fra anlegg med bio-P.

I tillegg er det tidligere ikke vært vanlig å inkludere gevinst av å produsere biogass. På et avløpsreanseanlegg isolert sett, hvor det inngår produksjon av biogass er det naturlig at systemgrensen settes slik at produsert biogass også inngår i klimaregnskapet. Siden nitrogenfjerning påvirker biogassproduksjonen anses det som helt nødvendig å inkludere dette i denne evalueringen. Den mest klimavennlige utnyttelsen av biogass er å oppgradere dette til drivstoffkvalitet. Dette ligger således til grunn, hvor 1 kWh oppgradert biogass (>98 % metan, CH₄) = 1 kWh diesel. Energi knyttet til oppvarming av bygninger, VVS og belysning forutsettes dermed i sin helhet å være basert på elektrisk energi.

² Norsk Vann rapport nr. 251/2019 – *Klimagassutslipp, veiledning for vannbransjen.*

³ Svenskt Vatten Utveckling rapport nr. 2014-02 – *Klimatpåverkan från avloppsreningsverk.*

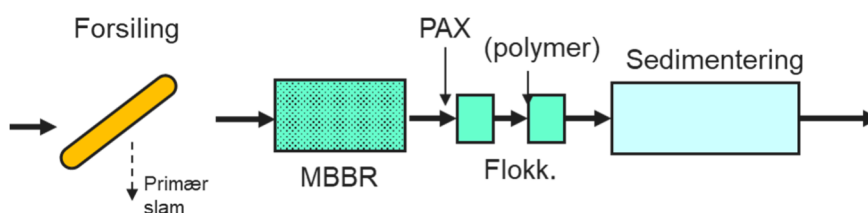
⁴ IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories, 2006 - *Chapter 6: Wastewater Treatment and Discharge.*

For beregning av biogassproduksjon er det tatt utgangspunkt i Norsk Vanns dimensjoneringsveileder⁵, hvor det er oppgitt at forventet metanutbytte for mekanisk/biologisk/kjemisk slam kan variere fra 280-320 Nm³ CH₄ / tonn FTS_{inn}. Det er videre også slik at ved lengre slamalder i vannbehandlingen vil mindre organisk stoff bli nedbrutt i råtnetanken. For disse beregningene er det forutsatt at 320 Nm³ / tonn FTS representerer 1 døgns slamalder (som kan sies å representere sekundærrensingsalternativet), og 280 Nm³ / tonn FTS representerer 20 døgns slamalder (N-fjerningsalternativene har fra 7 til 15,5 døgns slamalder).

Utslippsfaktorer benyttet i beregningene er:

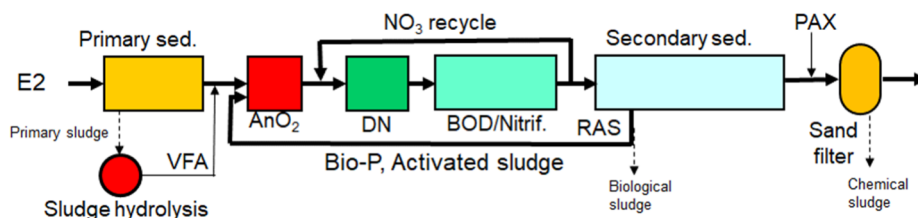
Stoff	Verdi	Enhet
Metan (CH ₄)	25	kg CO ₂ ekv / kg CH ₄
Lystgass (N ₂ O)	298	kg CO ₂ ekv / kg N ₂ O
Diesel	2,66	kg CO ₂ ekv / liter diesel

For *sekundærrensing* er det tatt utgangspunkt i en løsning basert på forsiling - Moving Bed Bio Reactor (MBBR) og sluttseparasjon i eksisterende sedimenteringsbassenger, illustrert ved figur 1.

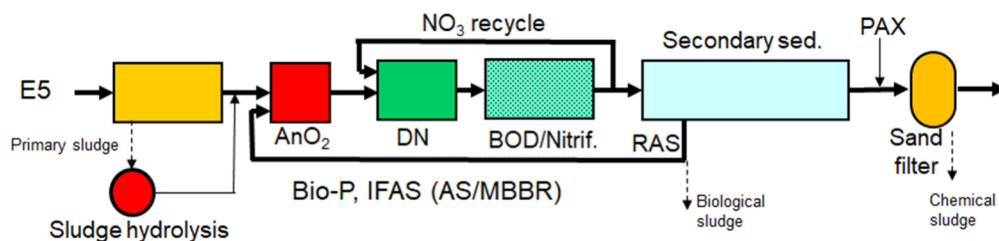
Figur 1. Prosessoppbygging for sekundærrensing.

For *nitrogenrensing* er det evaluert 4 løsninger hvor to av dem også inkluderer biologisk fosforfjerning (bio-P) for å illustrere klimaeffekten av redusert kjemikalieforbruk. Ut over anlegg med bio-P er det også sett nærmere på to arealgjerrige løsninger, basert på MBBR teknologi og membran bio reaktor (MBR). De ulike alternativene for løsninger med nitrogenrensing er illustrert i figurene 2 – 5 nedenfor.

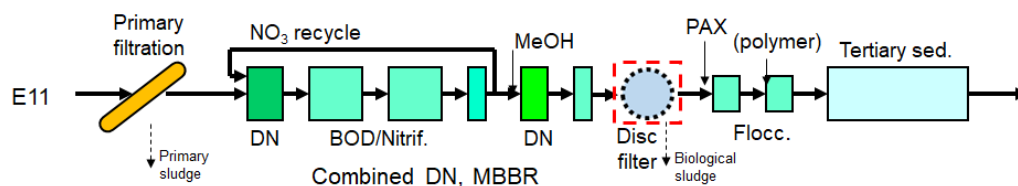

Figur 2. Prosessoppbygging for nitrogen- og fosforfjerning med en aktivslamprosess (heretter benevnt "Bio-P AS").

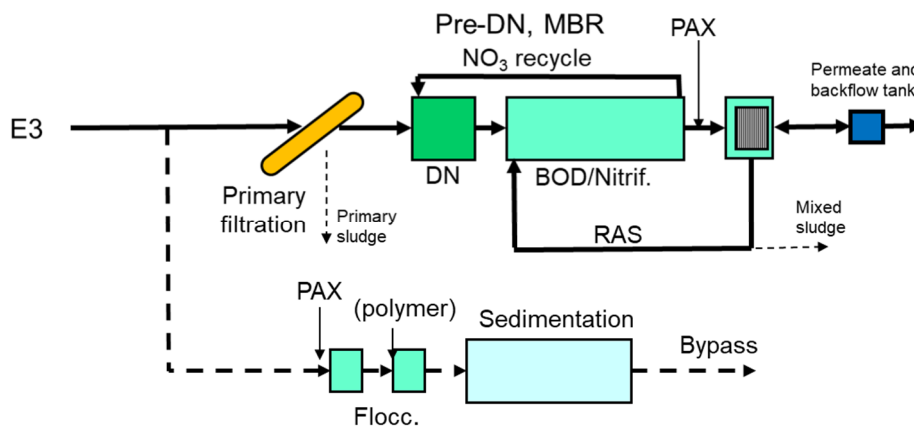
⁵ Norsk Vann rapport nr. 256/2020 – Veiledning for dimensjonering av avløpsrenseanlegg.

Figur 3. Prosessoppbygging for nitrogen- og fosforfjerning med en IFAS-prosess (heretter benevnt "Bio-P IFAS").

Figur 4. Prosessoppbygging for nitrogen- og fosforfjerning med en MBBR-prosess.

Figur 5. Prosessoppbygging for nitrogen- og fosforfjerning med en MBR-prosess.

Alle nitrogenfjerningsalternativene forutsetter også bruk av eksisterende sedimenteringsbassenger, hvor de for Bio-P AS og Bio-P IFAS alternativene blir brukt for forsedimentering. For MBBR alternativet kan de benyttes som sluttseparasjon, mens for MBR alternativet vil de kunne benyttes som regnvannrensning ved høye vannføringer.

Alle biologiske renses-trinn, forsiling og øvrige separasjon/poleringstrinn som ikke er nevnt ovenfor forutsettes bygd nytt. Dette inkluderer også sluttseparasjon i sedimenteringsbasseng for Bio-P AS og Bio-P IFAS alternativene, som må være dypere enn dagens sedimenteringsbassenger.

Norsk Vanns regneark inkluderer ikke klimaregnskap for bygging av anlegg. Klimagassberegningene på dette stadiet er grove estimater og kun materialer/prosesser som erfaringsmessig har størst påvirkning på klimagassutslipp ved etablering av nybygg er beregnet i detalj. Som en forenkling er det forutsatt at de materialer/aktiviteter som er definert i tabell 1 nedenfor utgjør ca. 80 % klimagassutslippene. Mindre betydningsfulle materialer/aktiviteter er dermed antatt å ha et samlet utslipp tilsvarende ca. 20 %, og legges overslagsmessig til for å få totale klimagassutslipp ved å multiplisere de detaljert beregnede utslippene med en faktor på 1,2.

Det er også gjort en forenkling knyttet til rehabilitering av eksisterende bygningsmasse. Her vil innslag av betong, stål og gravearbeider være nesten neglisjerbart. Det er derfor benyttet en flat utslippsfaktor på 250 kg CO₂ ekv. per m² rehabilitert areal.

Da et renseanlegg har spesielle krav til utforming og ingen referansebygg inkluderer disse kravene, anses det som lite hensiktsmessig å etablere et generelt referansebygg basert på gjeldene verdier i OneClick LCA (LCA-verktøy som normalt brukes ved slike analyser). En manuell metode med erfaringstall på mengder fra tidligere utbygde renseanlegg ble dermed benyttet sammen med utslippsfaktorer fra OneClick LCA og VegLCA (Statens Vegvesens LCA-verktøy), se Tabell 1.

Tabell 1: Kilder til utslippsfaktorer.

Type	Kilde	Navn/lokasjon
Ferdigbetong	OneClick LCA	Ready-mix concrete, normal-strength, generic, C40/50 (5800/7300 PSI), 40% recycled binders in cement (400 kg/m ³ / 24.97 lbs/ft ³)
Armering	OneClick LCA	Reinforcement steel (rebar), generic, 60% recycled content
Spunt	VegLCA	Post 44.52
Graving	VegLCA	Post 44.53
Isolasjon/sandwich panel	OneClick LCA	Steel faced, fire proof, sandwich panels with stone wool core, 28 kg/m ² , 200mm, AST S/AST S+ (Paroc)
Vinduer	OneClick LCA	Façade glazing element (curtain wall) with aluminium profiles, with triple layer glass, 43.6 kg/m ² , Fasad, REDUXA (Hansen, 2020)
Stål	OneClick LCA	Structural steel profiles, generic, 60% recycled content, I, H, U, L, and T sections
Transport masser	VegLCA	Post 25.5

I klimagassberegningene for bygging av anlegget er kun utslipp fra modulene A1-A3 inkludert. Det vil si utslipp knyttet til råmaterialer, transport til fabrikk og produksjon av materialet/produktet. Transport fra fabrikk til byggeplass,

transport under drift, materialutskiftning, vedlikehold og evt. gjenvinning er ikke inkludert i beregningene.

Videre er utslipp fra byggeplass (A5) inkludert analysen, og omfatter energiforbruk, drivstofforbruk og avfallsgenerering fra en gjennomsnittlig byggeplass i Norden i forhold til areal utbygd. Her er det antatt at det brukes fossilt drivstoff til anleggsmaskiner og transport. Bortkjøring av overskuddsmasser fra utgraving er også inkludert, hvor det er antatt 15 km for transport av overskuddsmasser med flatt terreng, dvs. gjennomsnittlig under 5% helning (standard antagelse).

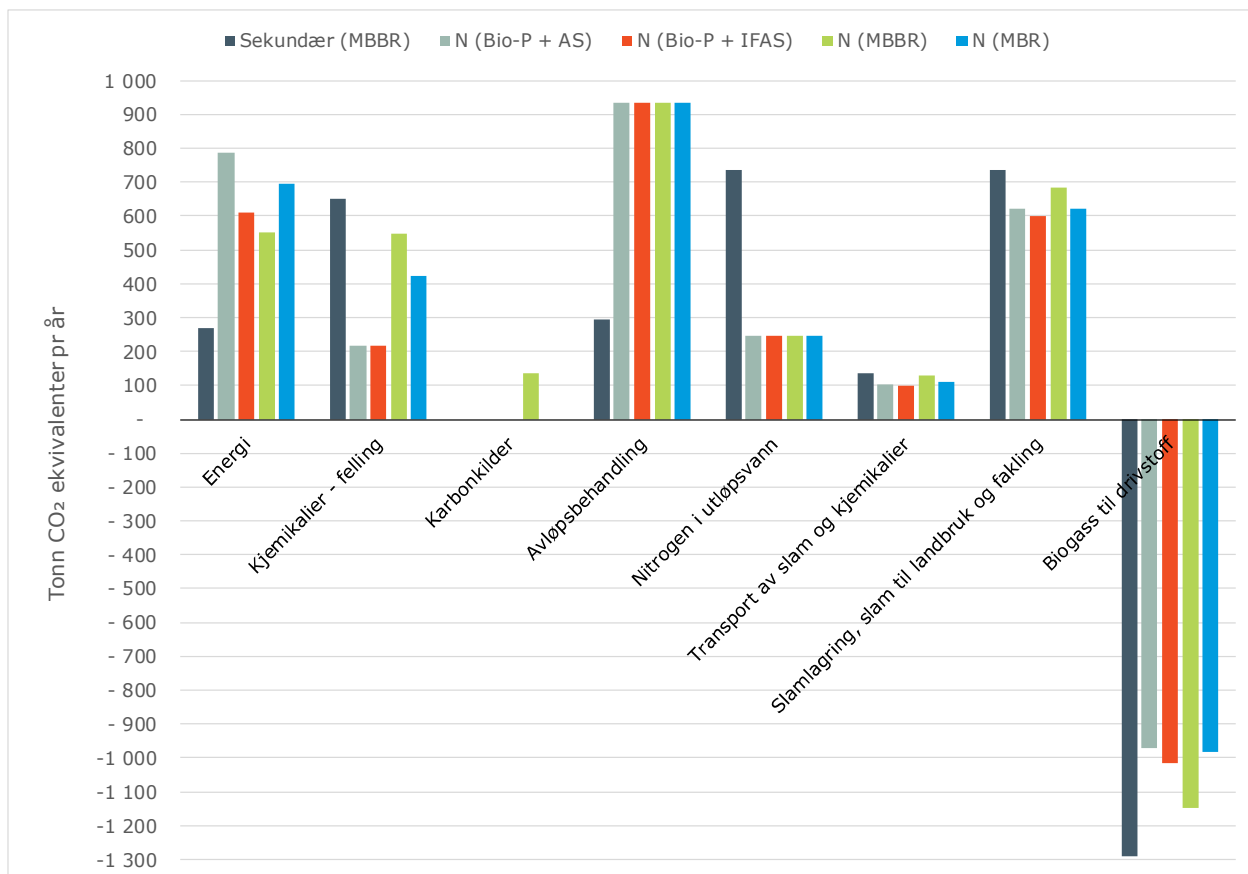
2.2 Resultater

De ulike prosessløsningene beskrevet ovenfor er grovdesignet mht. volum- og arealbehov, samt behov for elektrisk energi, kjemikaliebehov og slamproduksjon (m/tilhørende biogassproduksjon). Dette regnes som grunnlagsdata for klimaberegningene, samt kostnadsberegninger i kap. 3, og er vist i tabeller i bilag 1 til dette prosjektnotatet.

Det er valgt å dele resultatene for utslipp av klimagasser (som tonn CO₂ ekvivalenter pr. år) knyttet til drift av anlegget inn i følgende kategorier:

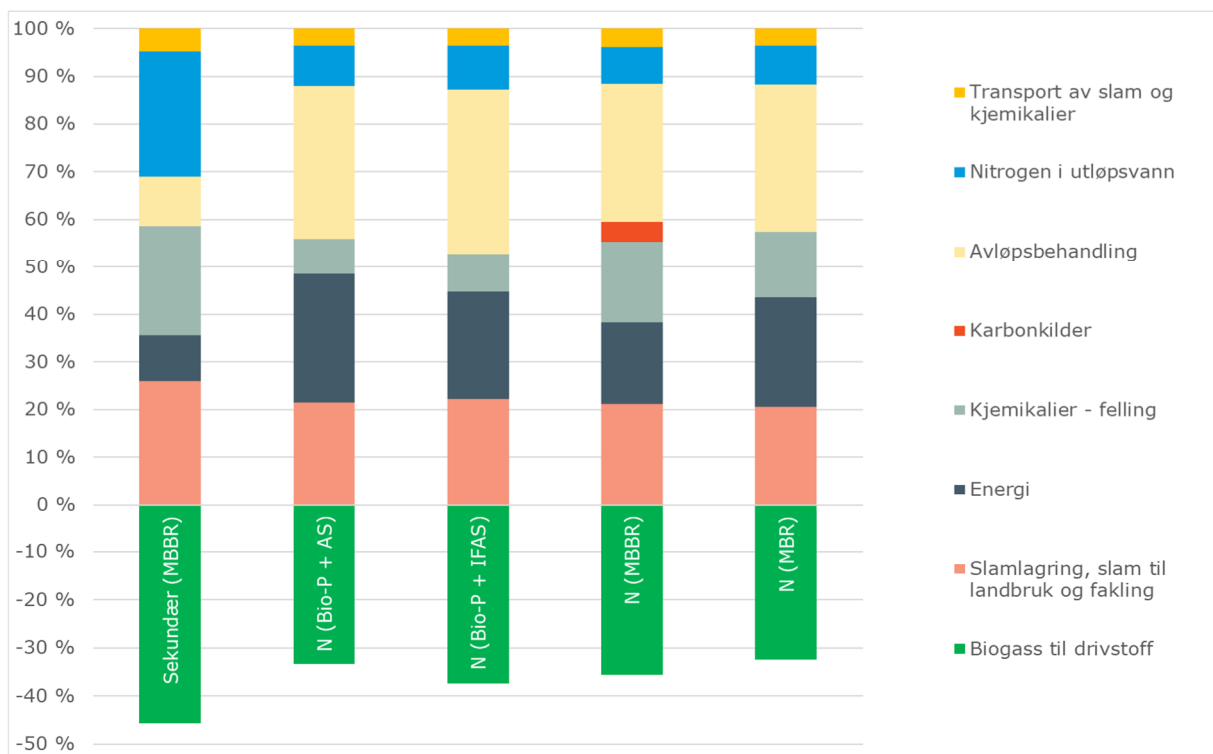
- > Energi
- > Kjemikalier - felling
- > Karbonkilder
- > Avløpsbehandling
- > Nitrogen i utløpsvann
- > Transport av slam og kjemikalier
- > Slamlagring, slam til landbruk og faking
- > Biogass til drivstoff

Resultatene for utslipp av klimagasser for hver alternativ prosessløsning er vist i figur 6.

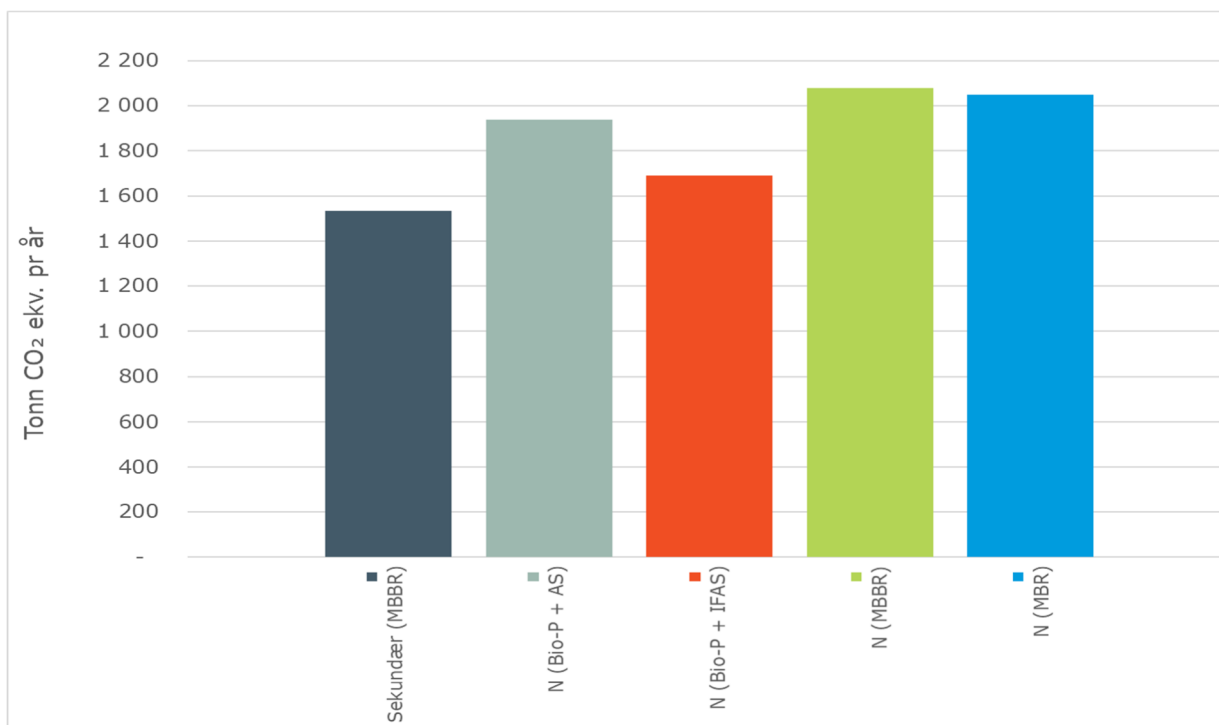
Figur 6. Kategoriserte utslipp av klimagasser for ulike prosessløsninger.

Prosentvis utslipp pr kategori for de ulike prosessløsningene er vist i figur 7.

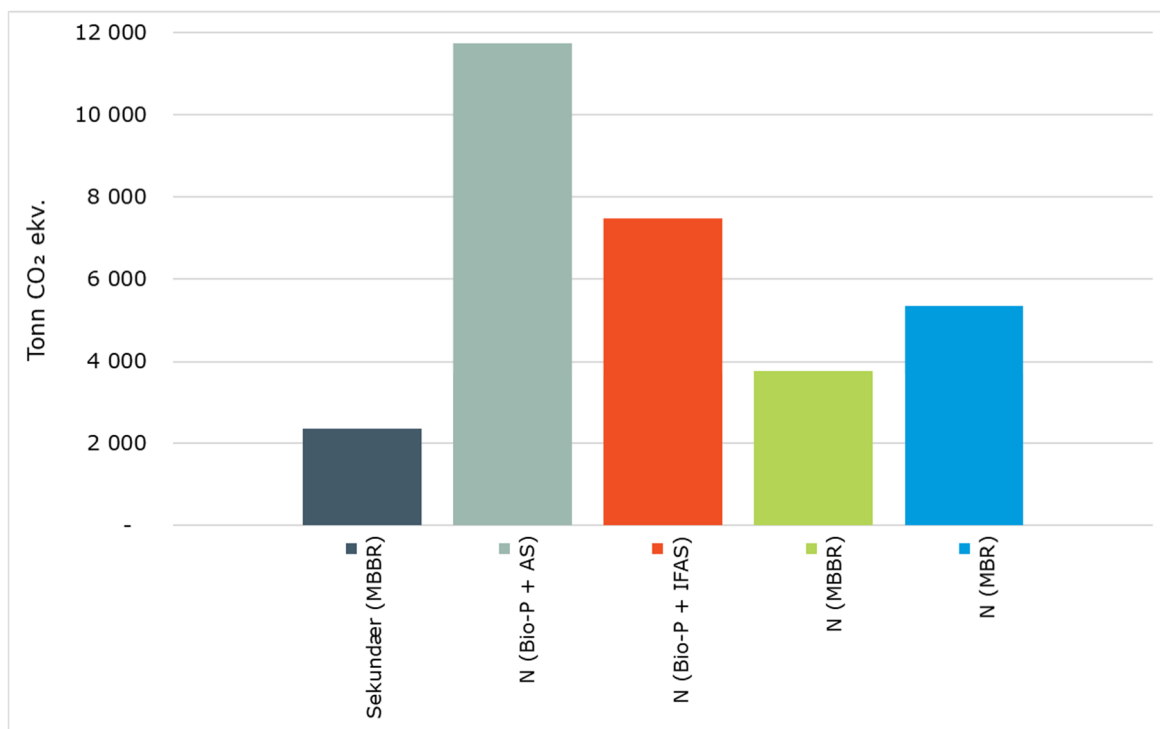
Figur 7. Prosentvis utslipp pr kategori for de ulike prosessløsningene.

Totale utslipp av klimagasser knyttet til drift av de ulike prosessløsningene er vist i figur 8 (gevinst fra biogassproduksjon er trukket fra).

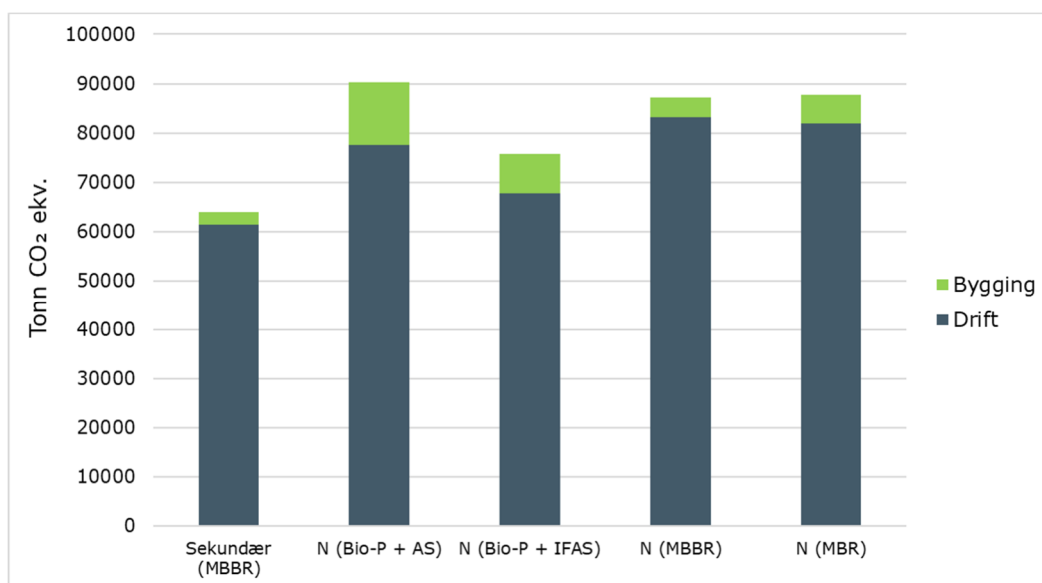
Figur 8. Totale utslipp av klimagasser for drift av ulike prosessløsninger.

Klimagassutslipp knyttet til bygging av de ulike prosessløsningene er sterkt knyttet til det arealet som skal bygges ut, og er vist i figur 9.

Figur 9. Klimagassutslipp ved bygging av anlegg med ulike prosessløsninger.

Dersom man forutsetter at det nye anlegget har 40 års levetid antyder figur 8 og 9 at klimautslippene forbundet med drift av anlegget blir helt dominerende. Dette er vist i figur 10.

Figur 10. Klimagassutslipp i anleggets levetid ved ulike prosessløsninger.

Resultatene ovenfor viser at bygging av nitrogenrensing vil føre til økte utslipp av klimagasser. Dette gjelder både ved etablering av anlegget (bygging) og ved drift av anlegget.

Når det gjelder etablering av anlegget knyttes dette i første omgang til at det ganske enkelt blir betydelig større tilbygg som skal bygges, noe som medfører mer betong, stål, gravearbeider, osv.

Den største bidragsyteren mht. klimagassutslipp er utslipp av lystgass fra avløpsrensingen, hvor nitrogenfjerningsalternativene må forventes å ha betydelige utslipp sammenlignet med sekundærrensning. Lystgassutslipp fra avløpsrensingen utgjør om lag 2/3 av klimagassutslippene fra avløpsrensingen i nitrogenfjerningsalternativene. På den annen side slipper sekundærrensning ut betydelig mye mer nitrogen i resipienten, med tilhørende lystgassutslipp der.

En annen utslippsfaktor knyttet til drift av anlegget med betydelig forskjell mellom sekundærrensing og nitrogenfjerning er *energiforbruket*. Dette har igjen sammenheng med at luftbassengene for nitrogenfjerning er mange ganger større enn for sekundærrensing, hvor det går med 2 til 3 ganger så mye blåseluft for nitrogenfjerningsalternativene. I tillegg krever nitrogenfjerningsalternativene at det pumpes vannmengder typisk i størrelsesorden $1,5 - 5 \times Q_{dim}$ for å resirkulere aktivslam/Bio-P slam og nitrat, noe som også bidrar til et ikke ubetydelig høyere energiforbruk. Videre; oppvarming, ventilasjon og belysning av bygningene utgjør 30 - 50 % av det totale energiforbruket, hvor størrelsen på bygningen også naturlig påvirker forbruket betydelig.

Av nitrogenfjerningsalternativene er det tilsynelatende Bio-P IFAS alternativet som kommer best ut når det gjelder klimagassutslipp knyttet til drift av

anleggene. Dette kan i stor grad tilskrives redusert kjemikaliebehov, samt moderat energibehov. Redusert energibehov skyldes lavere arealbehov sammenlignet med aktivslamanlegget (Bio-P AS), og at det medgår mye energi til å holde membranene rene om man sammenligner med MBR alternativet. At MBBR alternativet har lavest energiforbruk av alle nitrogenfjerningsalternativene skyldes at dette anlegget har klart minst areal og luftevolum (til tross for at mer energi må drives inn for å holde bæreelementene i bevegelse).

Faktorer som taler i disfavør av MBBR for nitrogenfjerning er høyt kjemikalieforbruk for felling, samt at man må bruke ekstern karbonkilde til etterdenitrifiseringen.

På "inntjeningssiden" vil de høyest belastede anleggene, dvs. sekundærrensning (1 døgn slamalder) og nitrogenfjerning med MBBR (7 døgn slamalder) ha størst biogassproduksjon, og dermed også høyest fratrekk mht. klimagassutslipp. På negativ side vil det bli mer utslipp knyttet til transport av slam og slamlagring/slam til landbruk som følge av de lave slamaldrene.

3 Konsekvenser for økonomi

3.1 Metode og grunnlag

Det er beregnet både driftskostnader, investeringskostnader og årskostnader for de ulike prosessløsningene diskutert i kap. 2.

Driftskostnader er delt inn i følgende elementer, med tilhørende enhetspriser:

<u>Kostnadselement</u>	<u>Enhetspris</u>	<u>Enhet</u>
Strøm (elektrisk energi)	1,00	NOK / kWh
Bemanning	800 000	NOK / årsverk
Kjemikalie - PAX	2 500	NOK / tonn
Kjemikalie - Polymer	35 000	NOK / tonn
Kjemikalie - Metanol	5 000	NOK / tonn
Vedlikehold	1,0	% av entreprisekostnad

Investeringskostnader er beregnet etter faginnndeling; bygg, prosess/maskin, el/auto og VVS. Kostnader knyttet til prosess/maskin har tatt utgangspunkt i priser fra tilsvarende prosjekter, mens de øvrige fagene er basert på sjablonverdier. Sjablonverdier benyttet for øvrige fag og kostnadselementer er som følger:

<u>Kostnadselement</u>	<u>Sjablonpris</u>	<u>Sjablon</u>
Bygg (nybygg)	60 000	NOK / m ² grunnflate
Bygg (rehab. eksist. bygg)	20 000	NOK / m ² rehabilitert flate
El/auto	35	% av prosess/maskinkostnad
VVS	15	% av byggkostnad
Rigg	12	% av entreprisekostnad
Byggherrens adm. kostnader	8 / 5	% av entreprisekostnad
Prosjektering	12	% av entreprisekostnad
Uforutsett/usikkerhet	35	% av basiskalkyle

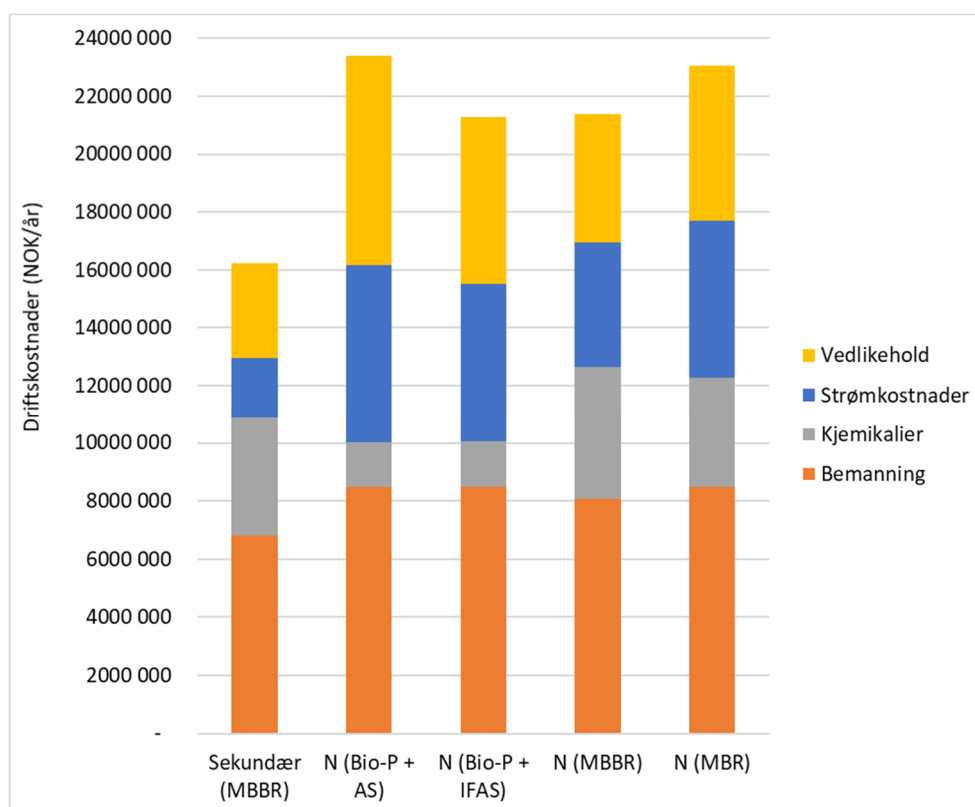
Byggherrens administrasjonskostnader inkluderer prosjektledelse, byggeledelse, finansiering i byggeperioden, rådgivers oppfølging i byggeperioden, KU-rollen, osv., og er estimert til 8 % for sekundærrensalternativet og 5 % for nitrogenfjerningsalternativene.

Med hensyn til prosjektering er det satt 12 %, noe som er tenkt å representere detaljprosjekteringen av løsningsalternativene. For å ta høyde for uforutsett og usikkerhet er det også lagt til ytterligere 35 % på basiskalkylen for å simulere en P85 verdi i en usikkerhetsanalyse.

For beregning av årskostnader er det forutsatt 40 års levetid som et gjennomsnitt, og 3 % rente.

3.2 Resultater

Estimerte driftskostnader for de ulike løsningsalternativene er vist i figur 11. Figuren viser at årskostnadene øker fra sekundærrensing på ca. 16 mill NOK til et sted mellom 21 og 23 mill NOK ved nitrogenfjerning. Det er en økning på ca. 30 til 40 %. Det er hovedsakelig strøm- og vedlikeholdskostnader som bidrar til økningen, men det vil også være et økt bemanningsbehov når det blir nitrogenfjerning.

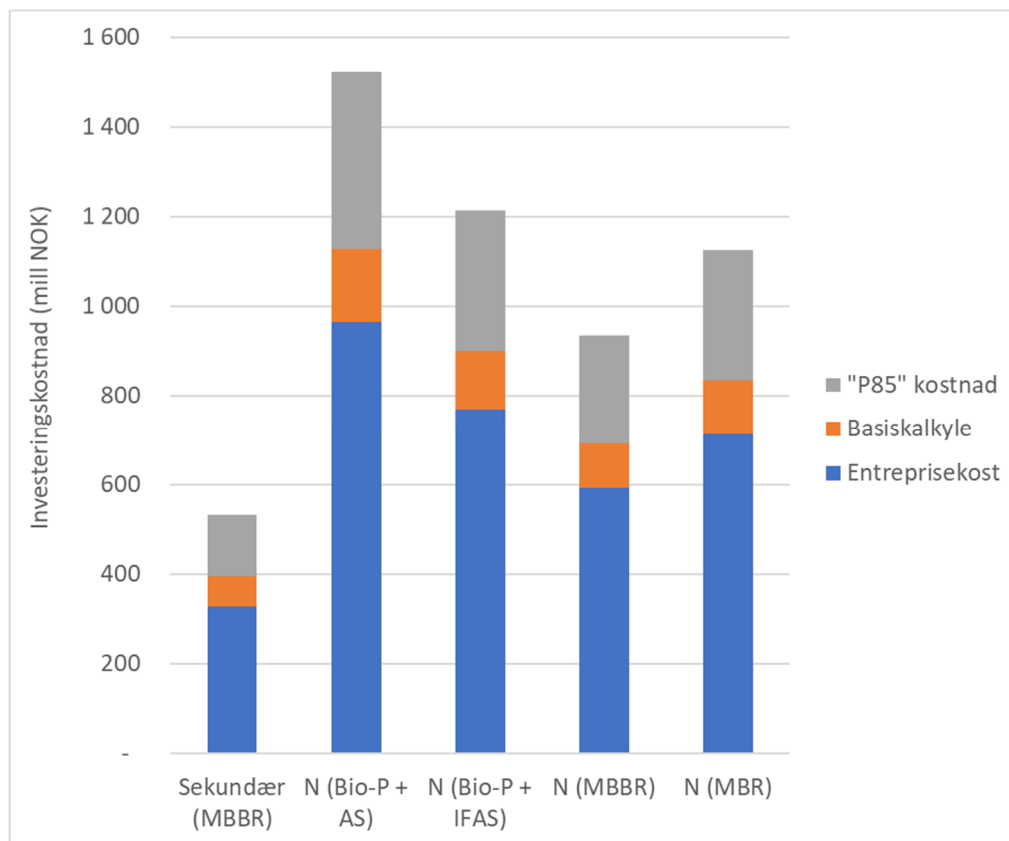

Figur 11. Driftskostnader for ulike prosessløsninger.

Estimerte investeringskostnader er vist i tabell 2 og figur 12. En detaljert oppdeling av investeringskostnader finnes i bilag 2. I tabell 2 er det vist først entreprisekostnad som er oppsummering av entreprisene, inkl. rigg. Basiskalkylen inkluderer og byggherrens administrasjonskostnader og prosjekteringskostnader, mens "P85" kostnad er forenklet tatt frem ved på legg til 35 % på basiskalkylen for å simulere resultatet i en usikkerhetsanalyse.

Tabell 2. Estimerte investeringskostnader for ulike alternativer

Rensesprosess	Entreprisekost	Basiskalkyle	"P85" kostnad
Sekundærrensing	328 249 600	393 899 520	531 764 352
N-fjerning alt 1 (bio-P + AS)	963 592 000	1 127 402 640	1 521 993 564
N-fjerning alt 2 (bio-P + IFAS)	768 712 000	899 393 040	1 214 180 604
N-fjerning alt 3 (MBBR)	591 203 200	691 707 744	933 805 454
N-fjerning alt 4 (MBR)	712 902 400	834 095 808	1 126 029 341

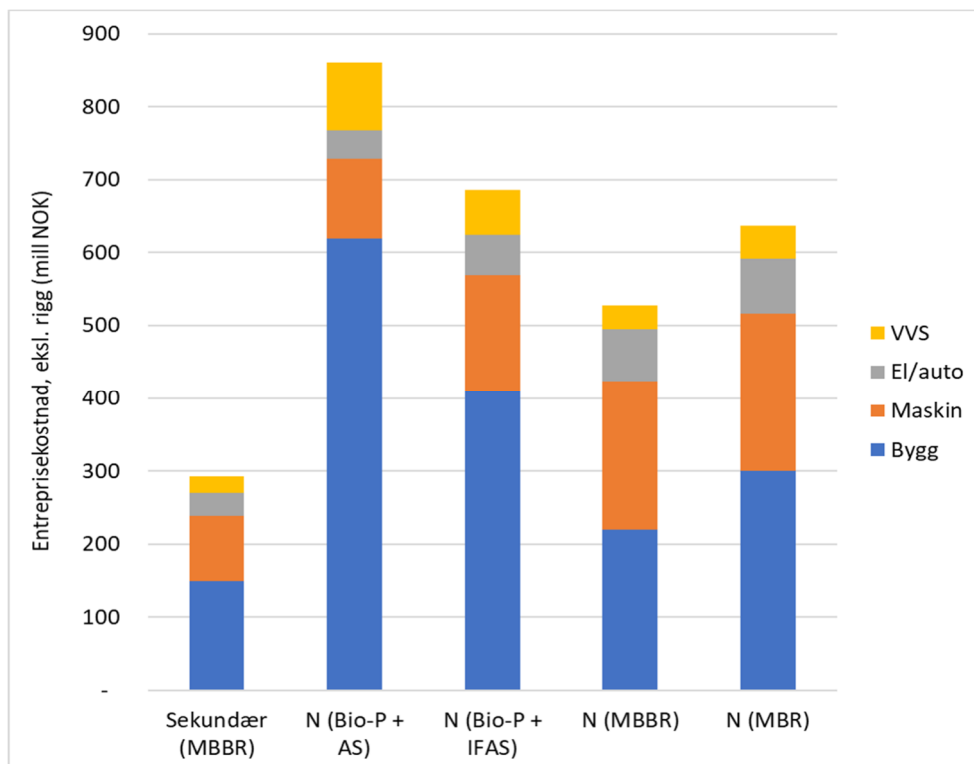

Figur 12. Estimerte investeringskostnader for ulike prosessalternativer.

Som tabell 2 og figur 12 viser skyter investeringskostnadene i været som følge av innføring av nitrogenrensekravet. Dersom man vurderer basiskalkylen som mest sannsynlig kostnad økes investeringsbehovet fra ca. 400 mill NOK ved sekundærrensing til et sted mellom ca. 700 og 1100 mill NOK for nitrogenfjerning, noe som representerer en økning på 75 til 175 %.

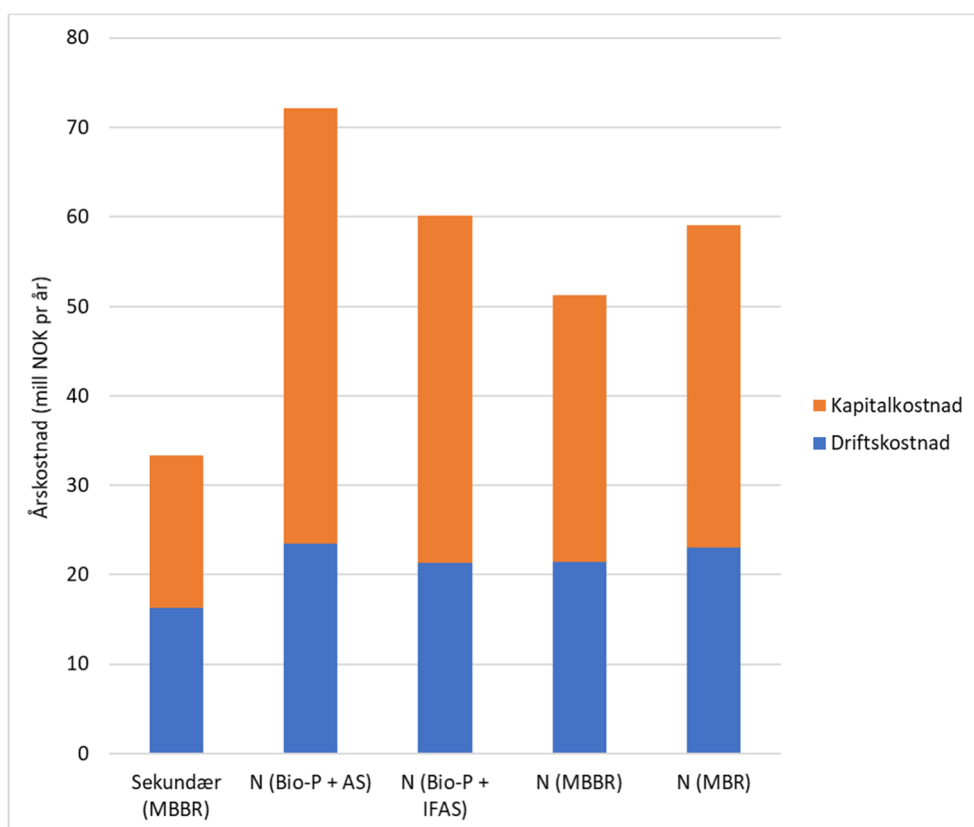
I figur 13 er det angitt entreprisestnad (eksklusiv riggposten) for de ulike anleggsdeler. Stolpediagrammet viser at det for anleggene basert på biologisk fosforfjerning og aktivslam/IFAS er en større andel av investeringskostnadene knyttet til bygningsmessige kostnader. Dette er naturlig da det for disse alternativene er bassengene for biologisk nedbrytning (nitrifisering/denitrifisering) langt større enn i de andre alternativene. I tillegg må disse løsningene ha nye sedimenteringsbassenger, i tillegg til eksisterende.

For MBBR (både sekundærrensing og nitrogenfjerning) og MBR alternativene kan man se at maskinandelen er langt høyere enn de andre. Dette skyldes i stor grad kostnad for biofilmbærere i MBBR alternativene og kostnad for membranene i MBR alternativet.

Figur 13. Entreprenørkostnad (eks. rigg) for ulike prosessløsninger inndelt etter anleggsdel.

Estimerte årskostnader er vist i figur 14. For dette estimatet er kapitalkostnader basert på basiskalkylen (jfr. tabell 2 og figur 12).

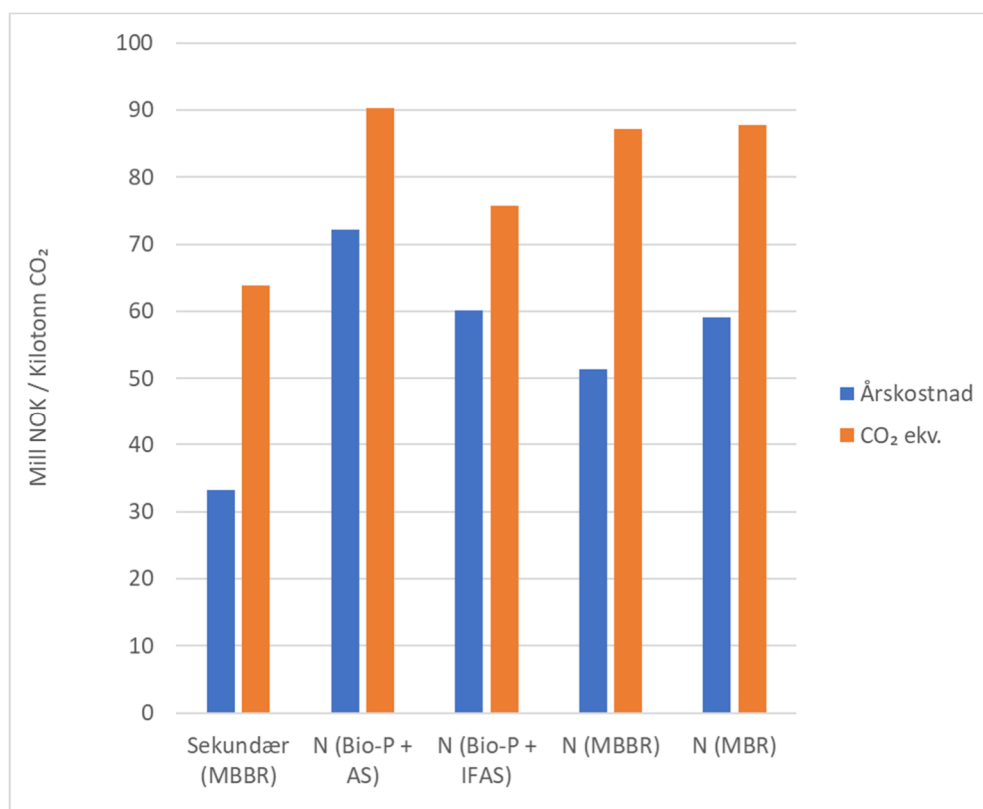
Figur 14. Estimerte årskostnader for ulike prosessløsninger.

Årskostnadene viser naturlig nok samme mønster hvor nitrogenfjerning har et generelt høyere nivå enn sekundærrensing, hvor sekundærrensing ligger i overkant av 30 mill NOK pr år, mens nitrogenfjerningsalternativet ligger i størrelsesorden 50 – 70 mill NOK pr. år. Dette gir en økning i årskostnader på ca. 70 til 130 % ved innføring av krav til nitrogenfjerning.

Av nitrogenfjerningsalternativene er det løsningen basert på MBBR som kommer best ut i denne kostnadssammenstillingen. Det skyldes i det aller vesentligste at denne løsningen har det klart minste arealbehovet av disse løsningene.

4 Oppsummering

Det er betydelige effekter for MOVAR som konsekvens av nitrogenfjerning. Dette gjelder både med hensyn til utslipp av klimagasser og økonomi. I figur 15 er både utslipp av klimagasser og årskostnader for de evaluerte prosessløsningene vist.

Figur 15. Sammenstilling av årskostnad i mill. NOK og CO₂ ekvivalenter i kilotonn (1000-tonn) for ulike prosessløsninger.

I denne sammenstillingen kommer aktivslamalternativet (Bio-P AS) dårligst ut for både klima og økonomi. Det er derfor lite trolig at denne løsningen vil vurderes som bærekraftig når MOVAR skal velge prosessløsning, dersom nitrogenfjerningskravet opprettholdes.

De andre nitrogenfjerningsalternativene er det vanskeligere å skille. Her er MBBR alternativet klart mest attraktivt mht. økonomi, men både det alternativet og MBR løsningen har ikke ubetydelig høyere klimagassutslipp enn IFAS alternativet. Det siste skyldes i hovedsak potensiell besparelse mht. kjemikalieforbruk, hvor IFAS-løsningen kan forventes å ha betydelig lavere forbruk siden man benytter biologisk fosforfjerning.

Det er viktig å understreke at disse vurderingene ikke er fremstilt med tanke på at MOVAR skal foreta valg av løsning, da også ytterligere aspekter skal medtas i en slik evaluering. Imidlertid, et prosessalternativ som peker seg ut i negativ retning og som kan vurderes å ta bort fra senere evalueringer er muligens løsninger basert på aktivslam (Bio-P AS). Dersom man ser bort i fra denne prosessløsningen vil dermed årskostnadene øke fra ca. 30 mill NOK for

sekundærrensing til 52 – 60 mill NOK med nitrogenfjerning, eller en prosentvis økning på 70 til 100 %.

Klimagassutslippene vil tilsvarende øke fra ca. 64 000 tonn CO₂ med sekundærrensing til i størrelsesorden av 75 – 90 000 tonn CO₂ for nitrogenfjerning. Dvs. en økning på mellom ca. 10 – 25 000 tonn CO₂, eller ca. 20 – 40 %, over en periode på 40 år.

BILAG 1 Grovdimensjonering alternative prosessløsninger

Prosessløsninger for nitrogenfjerning er dimensjonert basert på dimensjonerende tilførsler vist i tabell B-1, en midlere temperatur på 12 °C og dimensjonerende minimumstemperatur på 7 °C. For en grovdimensjonering har vi valgt å beregne anleggenes dimensjoner for 70 % nitrogenfjerning og en temperatur som er 1 °C lavere enn årsmiddeltemperaturen. Tabell B-1 bygger på tidligere notat om tilførsler benyttet som underlag for søknad om utslippstillatelse, hvor man tok utgangspunkt i 90-persentil med tanke på sekundærrensing. For nitrogenfjerning har vi valgt 80-persentilen. Som forholdstall mellom 80-persentil og 90-persentil er det brukt 0,92 for KOF, 0,93 for BOF₅, 0,89 for SS, 0,96 for total N og 0,94 for total P. Sekundærrensing er dimensjonert for 90 % persentilen.

Tabell B-1. Foreløpige dimensjonerende tilførsler til nye Fuglevik renseanlegg. Estimerte 80-persentil verdier for år 2056.

Parameter	Enhet	
Midlere vannmengde (Q_{middel})	m ³ /d	22416
Dimensjonerende vannmengde (Q_{dim})	m ³ /h	1200
Maksimal vannmengde gjennom alle rensetrinn (Q_{maksdim})	m ³ /h	2400
Maksimal vannmengde gjennom forbehandling (Q_{maks})	m ³ /h	
Midlere tilførsler:		
Total KOF (TKOF)	kg/d	12905
Filtrert KOF (FKOF)	kg/d	5162
Total BOF ₅ (TBOF ₅)	kg/d	5756
Filtrert BOF ₅ (FBOF ₅)	kg/d	2878
SS	kg/d	7084
Total N (TN)	kg/d	1151
Total N på filtrert prøve (FTN)	kg/d	930
NH ₄ -N	kg/d	823
Total P (TP)	kg/d	145
Total P på filtrert prøve (FTP)	kg/d	90
PO ₄ -P	kg/d	81
Midlere konsentrasjoner:		
Total KOF (TKOF)	mg/l	576
Filtrert KOF (FKOF)	mg/l	230
Total BOF ₅ (TBOF ₅)	mg/l	257
Filtrert BOF ₅ (FBOF ₅)	mg/l	128
SS	mg/l	316
Total N (TN)	mg/l	51,4
Total N på filtrert prøve (FTN)	mg/l	41,5
NH ₄ -N	mg/l	36,7
Total P (TP)	mg/l	6,5
Total P på filtrert prøve (FTP)	mg/l	4,0
PO ₄ -P	mg/l	3,6
Dimensjonerende (80-persentil) tilførsler:		
Total KOF (TKOF)	kg/d	14515
Filtrert KOF (FKOF)	kg/d	5806
Total BOF ₅ (TBOF ₅)	kg/d	7034
Filtrert BOF ₅ (FBOF ₅)	kg/d	3517
SS	kg/d	8196
Total N (TN)	kg/d	1326
Total N på filtrert prøve (FTN)	kg/d	1071
NH ₄ -N	kg/d	948
Total P (TP)	kg/d	164
Total P på filtrert prøve (FTP)	kg/d	102
PO ₄ -P	kg/d	92

Tabell B-2. Nøkkeldata for sekundærrensing med MBBR prosess.

Primærfiltrering:	
Salsnes SFK 600 primærsiler	10 stk., 22,2 m ² dykket sildukareal
Bioreaktorer:	
Innpumpet vannmengde, Q_{middel}	934 m ³ /h
Innpumpet vannmengde, Q_{dim}	1200 m ³ /h
Innpumpet vannmengde, Q_{maksdim}	2400 m ³ /h
Vandyp alle reaktorer	6,5 m
Diffusordyp	6,3 m
Biofilmbærer	BWTX, 650 m ² /m ³
R1 BOF-reduksjon	3 x 200 m ³ = 600 m ³ ; 63,3 % fyllingsgrad
R2 BOF-reduksjon	3 x 200 m ³ = 600 m ³ ; 63,3 % fyllingsgrad
Totalt bioreaktorvolum	1200 m ³ vått volum
Mengde biofilmbærere	759 m ³ ; 493.350 m ² biofilmareal
Midlere oksygenbehov	108 kg O ₂ /h
Dimensjonerende oksygenbehov	176 kg O ₂ /h
Midlere luftbehov	3220 Nm ³ /h
Dimensjonerende luftbehov	5239 Nm ³ /h
Midlere energiforbruk til lufting	80 kW
Dimensjonerende energiforbruk til lufting	130 kW
Energiforbruk til pumping, midlere	4 kW
Energiforbruk til pumping, dimensjonerende	5 kW
Etterfelling:	
Kjemikaliebehov, midlere	3578 kg/d PAX-18
Kjemikaliebehov, dimensjonerende	4300 kg/d PAX-18
Polymerbehov, midlere	4,5 kg/d
Polymerbehov, dimensjonerende	5,8 kg/d
Flokkulering og sedimentering	Skjer i eksisterende anlegg
Dimensjonerende slamproduksjon (90-persentil):	
Primærslam	4605 kg TS/d
Biologisk + kjemisk slam	7882 kg TS/d
Samlet slamproduksjon	12487 kg TS/d
Midlere slamproduksjon:	
Primærslam	3542 kg TS/d
Biologisk + kjemisk slam	6120 kg TS/d
Samlet slamproduksjon	9662 kg TS/d
Estimert arealbehov:	ca. 470 m ² (inkl. primærsiling)

Tabell B-3. Nøkkeldata for aktivslamprosess med biologisk fosforfjerning (Bio-P AS).

Forsedimentering m/slamhydrolyse:	
Plasseres i eksisterende sedimenteringshall	
Bioreaktorer:	
Innpumpet vannmengde, Q_{middel}	1006 m ³ /h
Innpumpet vannmengde, Q_{dim}	1272 m ³ /h
Innpumpet vannmengde, Q_{maksdim}	2472 m ³ /h
Resirkulering av nitrat	1640 m ³ /h midlere, 2068 m ³ /h ved Q_{dim}
Vanddyb alle reaktorer	6,5 m
Diffusordyp	6,3 m
Anaerobe reaktorer	3 x 1090 m ³ = 3270 m ³ vått volum
Anoksiske reaktorer (for-denitrifisering)	3 x 2084 m ³ = 6252 m ³ vått volum
Aerobe reaktorer	3 x 5358 m ³ = 16074 m ³ vått volum
Totalt reaktorvolum	25596 m ³ vått volum
Slamkonsentrasjon	3,0 kg SS/m ³
Midlere oksygenbehov	340 kg O ₂ /h
Dimensjonerende oksygenbehov	481 kg O ₂ /h
Midlere luftbehov	7558 Nm ³ /h
Dimensjonerende luftbehov	10684 Nm ³ /h
Midlere energiforbruk til lufting	187 kW
Dimensjonerende energiforbruk til lufting	264 kW
Energiforbruk til omrøring	77 kW
Energiforbruk til pumping, midlere	31 kW
Energiforbruk til pumping, dimensjonerende	39 kW
Sedimentering:	
Dimensjonerende slamvolumindeks (SVI)	140 ml/g SS
Areal	3 x 758 m ² = 2274 m ²
Vanddyb	4,60 m
Returslompumping, midlere	850 m ³ /h
Returslompumping, maks	2000 m ³ /h
Energiforbruk til pumping, midlere	10 kW
Energiforbruk til pumping, dimensjonerende	13 kW
DynaSand filtre:	
Kjemikaliebehov, midlere	1052 kg/d PAX-18
Kjemikaliebehov, dimensjonerende	1330 kg/d PAX-18
Filterareal	48 x 5 m ² = 240 m ²
Produsert vaskevann	72 m ³ /h
Dybde på filterseng	1,5 m
Luft til mammutpumpe	1,7 Nm ³ /m ² filteroverflate (480 Nm ³ /h), 1,6 bar trykk
Energiforbruk	27 kW
Dimensjonerende slamproduksjon (80-persentil):	
Primærslam	4098 kg TS/d
Biologisk slam	3653 kg TS/d
Kjemisk slam	1254 kg TS/d
Samlet slamproduksjon	9005 kg TS/d
Midlere slamproduksjon:	
Primærslam	3542 kg TS/d
Biologisk slam	2990 kg TS/d
Kjemisk slam	980 kg TS/d
Samlet slamproduksjon	7512 kg TS/d
Estimert arealbehov:	ca. 8300 m ² (inkl. 550 m ² til sandfilter) (ca. 110 x 75 m ²)

Tabell B-4. Nøkkeldata for IFAS-prosess med biologisk fosforfjerning (Bio-P IFAS).

Forsedimentering m/slamhydrolyse:	
Plasseres i eksisterende sedimenteringshall	
Bioreaktorer:	
Innpumpet vannmengde, Q_{middel}	1006 m ³ /h
Innpumpet vannmengde, Q_{dim}	1272 m ³ /h
Innpumpet vannmengde, Q_{maksdim}	2472 m ³ /h
Resirkulering av nitrat	1753 m ³ /h midlere, 2216 m ³ /h ved Q_{dim}
Vanndyp alle reaktorer	6,5 m
Diffusordyp	6,3 m
Anaerobe reaktorer	3 x 675 m ³ = 2025 m ³ vått volum
Anoksiske reaktorer (for-denitrifisering)	3 x 1346 m ³ = 4038 m ³ vått volum
Aerobe reaktorer	3 x 1724 m ³ = 5172 m ³ vått volum
Biofilmbærere i aerobe reaktorer (BWT-X)	2592 m ³ ; 1.684.800 m ² , 50,1 % fylling
Totalt reaktorvolum	11235 m ³ vått volum
Slamkonsentrasjon, aktivslam	3,0 kg SS/m ³
Midlere oksygenbehov	304 kg O ₂ /h
Dimensjonerende oksygenbehov	450 kg O ₂ /h
Midlere luftbehov	9069 Nm ³ /h
Dimensjonerende luftbehov	13410 Nm ³ /h
Midlere energiforbruk til lufting	224 kW
Dimensjonerende energiforbruk til lufting	332 kW
Energiforbruk til omrøring	48 kW
Energiforbruk til pumping, midlere	31 kW
Energiforbruk til pumping, dimensjonerende	39 kW
Sedimentering:	
Dimensjonerende slamvolumindeks (SVI)	130 ml/g SS
Areal	3 x 705 m ² = 2115 m ²
Vanndyp	4,39 m
Returslumpumping, midlere	799 m ³ /h
Returslumpumping, maks	1900 m ³ /h
Energiforbruk til pumping, midlere	8 kW
Energiforbruk til pumping, dimensjonerende	10 kW
DynaSand filtre:	
Kjemikaliebehov, midlere	1052 kg/d PAX-18
Kjemikaliebehov, dimensjonerende	1330 kg/d PAX-18
Filterareal	48 x 5 m ² = 240 m ²
Produsert vaskevann	72 m ³ /h
Dybde på filterseng	1,5 m
Luft til mammutpumpe	1,7 Nm ³ /m ² filteroverflate (480 Nm ³ /h), 1,6 bar trykk
Energiforbruk	27 kW
Dimensjonerende slamproduksjon (80-persentil):	
Primærslam	4098 kg TS/d
Biologisk slam	3962 kg TS/d
Kjemisk slam	1254 kg TS/d
Samlet slamproduksjon	9314 kg TS/d
Midlere slamproduksjon:	
Primærslam	3542 kg TS/d
Biologisk slam	3265 kg TS/d
Kjemisk slam	980 kg TS/d
Samlet slamproduksjon	7787 kg TS/d
Estimert arealbehov:	ca. 4800 m ² (inkl. 550 m ² til sandfilter)

Tabell B-5. Nøkkeldata for nitrogenfjerning med MBBR prosess.

Primærfiltrering:	
Salsnes SFK 600 primærsiler	10 stk., 22,2 m ² dykket sildukareal
Bioreaktorer:	
Innpumpet vannmengde, Q_{middel}	934 m ³ /h
Innpumpet vannmengde, Q_{dim}	1200 m ³ /h
Innpumpet vannmengde, Q_{maksdim}	2400 m ³ /h
Resirkulering av nitrat	1401 m ³ /h midlere, 1800 m ³ /h ved Q_{dim}
Vanddyb alle reaktorer	6,5 m
Diffusordyp	6,3 m
Biofilmbærer	BWIX, 650 m ² /m ³
R1 For-denitrifisering	3 x 751 m ³ = 2253 m ³ ; 65 % fyllingsgrad
R2 BOF-reduksjon/Nitrifisering	3 x 691 m ³ = 2073 m ³ ; 65 % fyllingsgrad
R3 Nitrifisering	3 x 691 m ³ = 2073 m ³ ; 65 % fyllingsgrad
R4 Oksygenreduksjon	3 x 93 m ³ = 279 m ³ ; 50 % fyllingsgrad
R5 Etter-denitrifisering	3 x 126 m ³ = 378 m ³ ; 55 % fyllingsgrad
R6 Etterlufting	3 x 56 m ³ = 168 m ³ ; 50 % fyllingsgrad
Totalt bioreaktorvolum	7224 m ³ vått volum
Mengde biofilmbærere	4591 m ³ ; 2.983.988 m ² biofilmareal
Midlere oksygenbehov	260 kg O ₂ /h
Dimensjonerende oksygenbehov	394 kg O ₂ /h
Midlere luftbehov	10074 Nm ³ /h
Dimensjonerende luftbehov	15349 Nm ³ /h
Midlere energiforbruk til lufting	249 kW
Dimensjonerende energiforbruk til lufting	379 kW
Energiforbruk til omrøring	44 kW
Energiforbruk til pumping, midlere	15 kW
Energiforbruk til pumping, dimensjonerende	19 kW
Metanolforbruk, midlere	556 kg/d
Metanolforbruk, dimensjonerende	641 kg/d
Etterfelling:	
Kjemikaliebehov, midlere	2980 kg/d PAX-18
Kjemikaliebehov, dimensjonerende	3370 kg/d PAX-18
Polymerbehov, midlere	4,5 kg/d
Polymerbehov, dimensjonerende	5,8 kg/d
Flokkulering og sedimentering	Skjer i eksisterende anlegg
Dimensjonerende slamproduksjon (80-persentil):	
Primærslam	4098 kg TS/d
Biologisk + kjemisk slam	6433 kg TS/d
Samlet slamproduksjon	10531 kg TS/d
Midlere slamproduksjon:	
Primærslam	3542 kg TS/d
Biologisk + kjemisk slam	5415 kg TS/d
Samlet slamproduksjon	8957 kg TS/d
Estimert arealbehov:	ca. 1650 m ² (inkl. primærsiling)

Tabell B-6. Nøkkeldata for en MBR-prosess med biologisk nitrogenfjerning og simultanfelling av fosfor.

Primærfiltrering:	
Salsnes SFK 600 primærsiler	10 stk., 22,2 m ² dykket sildukareal
Bioreaktorer:	
Innpumpet vannmengde, Q_{middel}	934 m ³ /h
Innpumpet vannmengde, Q_{dim}	1200 m ³ /h
Innpumpet vannmengde, Q_{maksdim}	2000 m ³ /h
Resirkulering av nitrat ($4 \times Q_{\text{inn}}$)	3736 m ³ /h midlere, 4800 m ³ /h ved Q_{dim}
Returslam fra membrantanker ($2 \times Q_{\text{inn}}$)	1868 m ³ /h midlere, 2400 m ³ /h ved Q_{dim}
Vanddyb alle reaktorer	6,5 m
Diffusordyp	6,3 m
Anoksiske reaktorer (for-denitrifisering)	3 x 1433 m ³ = 4299 m ³ vått volum
Aerobe reaktorer	3 x 2622 m ³ = 7866 m ³ vått volum
Totalt aktivslam reaktorvolum	12165 m ³ vått volum
Slamkonsentrasjon, anoksiske reaktorer	6,4 kg SS/m ³
Slamkonsentrasjon, aerobe reaktorer	8,0 kg SS/m ³
Midlere oksygenbehov	331 kg O ₂ /h
Dimensjonerende oksygenbehov	464 kg O ₂ /h
Midlere luftbehov	7818 Nm ³ /h
Dimensjonerende luftbehov	10968 Nm ³ /h
Midlere energiforbruk til lufting	194 kW
Dimensjonerende energiforbruk til lufting	271 kW
Energiforbruk til omrøring	35 kW
Energiforbruk til pumping, midlere	51 kW
Energiforbruk til pumping, dimensjonerende	66 kW
Fellingskjemikalier:	
Kjemikaliebehov, midlere	2267 kg PAX-18/d
Kjemikaliebehov, dimensjonerende	2564 kg PAX-18/d
Membrantanker:	
Kassetter med ZW500D	48 moduler per kassett, 1651,2 m ²
Kassetter per membrantank	8
Antall membrantanker	6
Dimensjon per kassett	L x B x H = 1,745 m x 2,122 m x 2,59 m
Dimensjon per membrantank (vått volum)	L x B x H = 19,4 m x 2,8 m x 3,50 m = 190 m ³
Totalt membranareal	79258 m ²
Fluks med 6 membrantanker i drift	11,8 l/m ² -h ved Q_{middel} ; 15,1 l/m ² -h ved Q_{dim} ; 25,2 l/m ² -h ved Q_{maksdim}
Fluks med 5 membrantanker i drift	14,1 l/m ² -h ved Q_{middel} ; 18,2 l/m ² -h ved Q_{dim} ; 30,3 l/m ² -h ved Q_{maksdim}
Slamkonsentrasjon i membrantanker	12 kg SS/m ³
Luft for rengjøring av membraner, midlere	8010 Nm ³ /h med ca. 3,2 m diffusordyp
Luft for rengjøring av membraner, maksimal	16020 Nm ³ /h med ca. 3,2 m diffusordyp
Midlere energiforbruk til lufting	111 kW
Dimensjonerende energiforbruk til lufting	222 kW
Permeatpumper, dimensjonerende kapasitet	6 x 445 m ³ /h, maks. undertrykk 5,5 mVS
Tilbakespylingspumper, dim. kapasitet	6 x 445 m ³ /h, maks. trykk 5,5 mVS
Midlere energiforbruk til permeat- og tilbakespylingspumper	19 kW
Permeattank	100 m ³
Membranvask, natriumhypokloritt (10 %)	39 tonn/år
Membranvask, oksalsyre (10 %)	184 tonn/år
Dimensjonerende slamproduksjon (80-persentil):	
Primærslam	4098 kg TS/d
Biologisk + kjemisk slam	5600 kg TS/d
Samlet slamproduksjon	9698 kg TS/d
Midlere slamproduksjon:	
Primærslam	3542 kg TS/d
Biologisk + kjemisk slam	4587 kg TS/d
Samlet slamproduksjon	8129 kg TS/d
Estimert arealbehov:	ca. 2990 m ²

BILAG 2 Investeringskostnader

Renseprosess	Areal tot. ²⁾ (m ²)	Bygg	Maskin	El/auto ³⁾	VVS ³⁾	Rigg (12 %)	Entreprisekost	Adm (8% / 5%)	Prosj. (12%) ⁴⁾	Basiskalkyle	Usikkerhet	Total ("P85")
Sekundærrensing	5520	149 200 000	90 000 000	31 500 000	22 380 000	35 169 600	328 249 600	26 259 968	39 389 952	393 899 520	137 864 832	531 764 352
N-fjerning alt 1 (bio-P + AS) ¹⁾	13350	619 000 000	110 000 000	38 500 000	92 850 000	103 242 000	963 592 000	48 179 600	115 631 040	1 127 402 640	394 590 924	1 521 993 564
N-fjerning alt 2 (bio-P + IFAS) ¹⁾	9850	409 000 000	160 000 000	56 000 000	61 350 000	82 362 000	768 712 000	38 435 600	92 245 440	899 393 040	314 787 564	1 214 180 604
N-fjerning alt 3 (MBBR)	6700	220 000 000	203 600 000	71 260 000	33 000 000	63 343 200	591 203 200	29 560 160	70 944 384	691 707 744	242 097 710	933 805 454
N-fjerning alt 4 (MBR)	8040	300 400 000	215 600 000	75 460 000	45 060 000	76 382 400	712 902 400	35 645 120	85 548 288	834 095 808	291 933 533	1 126 029 341

¹⁾Beregnet meget grovt mht maskin (kvalifisert gjetting)

²⁾Totalt areal for hele Fuglevik RA's bygningsmasse etter utvidelse

³⁾El/auto = 35 % av maskin og VVS = 15 % av bygg

⁴⁾Kun detaljprosjekt